

Herb Olkusza

Herb miasta to znak wspólnoty miejskiej.

Herby miejskie kształtowały się w średniowieczu, w II poł. XIII w. Była na nich umieszczona określona symbolika.

Najdawniejszy herb Olkusza pochodzi z 1386 r. Znajduje się on w dokumencie mieszczan olkuskich, którzy składają hołd Władysławowi Jagielle. Na olkuskim herbie „od zawsze” znajdowały się: brama miejska i kopaczka górnicza (graca).

Herb Olkusza w ciągu wieków ulegał modyfikacji. Do już istniejących symboli dodawano nowe.

Za czasów króla Zygmunta Starego – dodano koronę – symbol Olkusza jako królewskiego miasta.

Pod koniec XVI w. po ogromnym pożarze i jednocześnie podczas przebudowy kościoła pw. Św. Andrzeja, w budowlanych pracach uczestniczyli m. in. włoscy rzemieślnicy i budowniczości.

W związku z tym w **prezbiterium kościoła namalowano nowy, kolorowy herb Olkusza**, ukazujący gwarków, jak pracują kopaczkami i trzymają herby Królestwa polskiego i Olkusza. Brama miejska - czerwona widnieje na żółtym tle. Gwarkowie natomiast są ubrani w stroje robocze i posiadają kaptury. Być może jest to najdawniejszy obraz górników w Polsce.

W XVII w. król Jan Kazimierz wydał dokument, na którym jest ukazana nie jak do tej pory zamknięta brama, ale fragment miejskiego muru, otwarta brama, dwie wieże strzelnicze, motyka górnicza, której ostrze jest skierowane ku dołowi. U góry pisze „Ilkus”.

Na olkuskim papierze, opatrzonym herbem Olkusza, wydano konstytucję sejmu walnego lubelskiego z 1569 r. (akt unii Polski z Litwą).

W panoramie Olkusza, pochodzącej z 1750 r., a zamieszczonej w publikacji Mariana Kantor – Mirskiego „Ziemia olkuska z przeszłości”, występuje herb Olkusza posiadający **tzw. koronę muralis**, składającą się z trzech ozdób – murowanych **blanków** (zwieńczenie murów obronnych zębami). Pomiedzy tymi zębami umieszczono elementy hutnicze.

Z okresu zaboru rosyjskiego, **w XIX i początku XX w., na herbie Olkusza** ukazano mur z otwartą bramą, w której był srebrny, na jasnoczerwonym tle, Orzeł Biały, w koronie. U góry widniały dwie wieże, z kopaczką na łańcuchu pomiędzy nimi. Nad tymi elementami widniała zamknięta korona z krzyżem. Tło herbu było niebieskie.

Opisany herb widnieje na sztandarze olkuskiej Ochotniczej Straży Pożarnej, namalowanym w 1890 r. Istnieje prawdopodobieństwo, że jest opisany wizerunek widniał już na **pieczęci miejskiej z XVIII w.**

Miejskie pieczęci Olkusza z okresu zaboru rosyjskiego, posiadały nowe elementy: dwugłowego orła carskiego i koronę z krzyżem prawosławnym.

Z kolei w **1898 r. wykonano ceramiczne herby w kaflarni Wawrzyńca Filawskiego**.

Przedstawiają one fragment muru z otwartą bramą, u góry dwie wieże z kopaczką pośrodku, u góry korona zamknięta. Przedstawiony herb Olkusza, jednokolorowy, **znajduje się na budynkach olkuskich szkół: Zespołu Szkół Nr 1 oraz Szkoły Podstawowej Nr 1.**

Po roku 1945, według książki Tadeusza Szczechury „Polskie Herby Miejskie”, wizerunek herbu Olkusza tworzą elementy: fragment muru miejskiego z otwartą bramą a w niej Orzeł Biały bez korony. Powyżej na murze znajdują się dwie wieże, a pomiędzy nimi kopaczka na łańcuchu. U samej góry korona otwarta.

Z kolei publikacja Mariana Gumowskiego z 1960 r. pt. „Herby miast polskich”, jak również wydana w latach sześćdziesiątych książka „Miasta Polskie w Tysiącleciu”, ukazuje podobny do wyżej opisanego układ herbu, jednak tło zostało zmienione na złote, brama i wieża zmieniły nieco kształt, a kopaczka jest skierowana ostrzem do góry, posiada kolor czarny (a nie srebrny) i kształt trójkątny (nie sercowaty). Nie ma orła, korony i łańcuchów.

Na mocy Uchwały Rady Miejskiej z 1991 r. ustalono, że herb Olkusza będzie zawierał: na złotym tle, czerwoną bramę z dwoma basztami, ponad nią czarną motykę a powyżej złotą koronę.

W 2002 r. zmodyfikowano herb i przyjęto jego symbole: złote tło, czerwona bramę, brak wrót, dwie wieże posiadające po cztery blanki, pośrodku wież czarna kopaczka, z ostrzem skierowanym ku górze.

Warto dodać, że dziewiętnastowieczny herb Olkusza, jako jeden z niewielu, widnieje w krakowskich Sukiennicach.

Dokładne przedstawienie herbu Olkusza jest zamieszczone w statucie Miasta i Gminy Olkusz.

Źródła:

-Urząd Miasta i Gminy w Olkuszu, UM Olkusz: Historia herbu Olkusza [online], [dostęp: 05 maja 2020], Dostępny w Internecie: < <https://olkuszonline.pl/20200411300916/um-olkusz-historia-herbu-olkusza1586642228> >;

-Jacek Sypień, Herby Powiatu Olkuskiego, Dąbrowa Górnicza, P.H.U. Dikappa, 2008; ISBN 978-83-60718-08-7;

-Herb miejski [online], [dostęp: 05 maja 2020], Dostępny w Internecie: https://pl.wikipedia.org/wiki/Herb_miejski;

Oprac. Iwona Rams